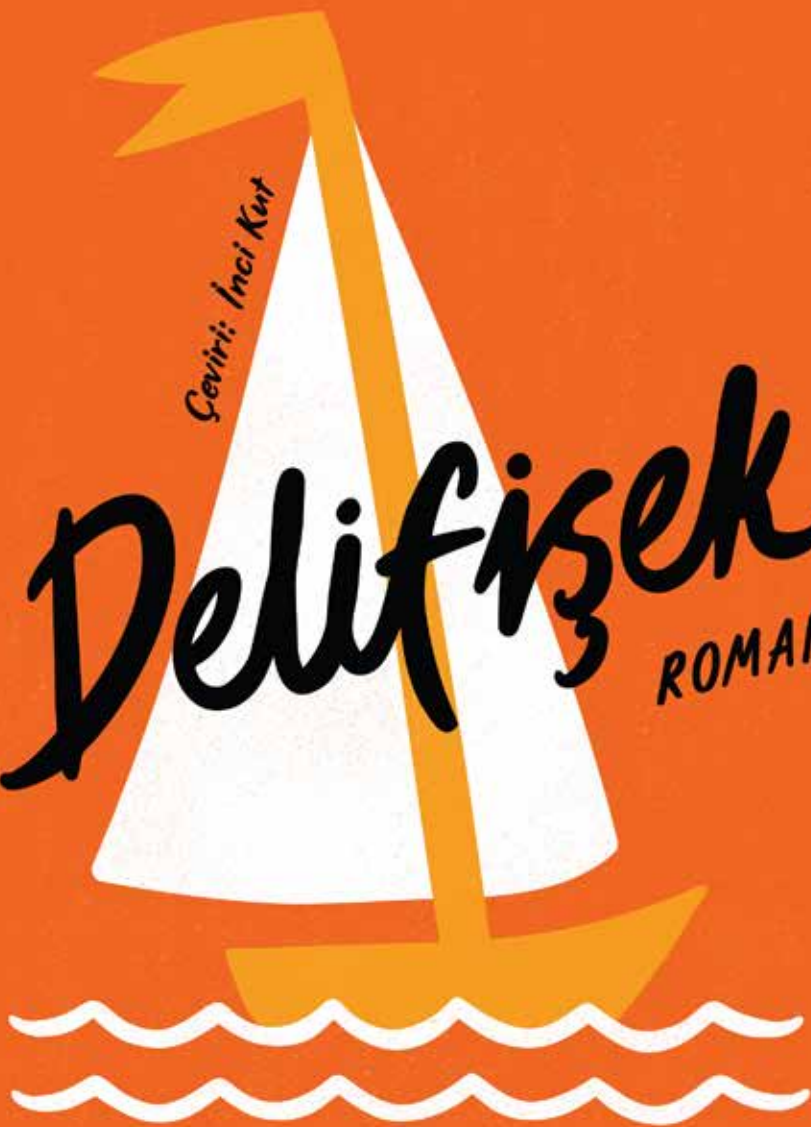

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

Çeviri: İnci Kut

Delifizek

ROMAN

**JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS**
Delifişek

CAN MODERN

Delififek, José Mauro de Vasconcelos

Doidão

Çeviri: İnci Kut

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzeltili: Aylın Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative

İlk baskı: Editora Melhoramentos, 1963.

Bu kitapta kaynak alınan baskı: Editora Melhoramentos, 2011.

© 1969, Companhia Melhoramentos de São Paulo, Brezilya

© 1993, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

---

1. basım: Eylül 2020, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 10 000 adet yapılmıştır.

ISBN 978-975-07-4591-1

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: Acar Basım ve Cilt San. ve Tic. Ltd. Şti.

Beysan San. Sitesi Birlik Cad. No: 26 Acar Binası

Haramidere, Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 11957

Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com - yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

DELİFİŞEK

ROMAN

Çeviri:
İnci Kut

♥can

**José Mauro de Vasconcelos'un
Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:**

Güneşli Uyandırılım, 1983

Şeker Portakalı, 1983

Kayığım Rosinha, 1983

Yaban Muzu, 1984

Kardeşim Rüzgâr, Kardeşim Deniz, 1985

Çıplak Sokak, 1994

Kırmızı Papağan, 1998

J O S É M A U R O D E V A S C O N C E L O S

26 Şubat 1920'de, Rio de Janeiro'nun Bangu Mahallesi'nde doğdu. Yarı yerli, yarı Portekizli yoksul bir ailenin on bir çocuğundan biriydi. Ailenin yoksulluğu nedeniyle çocukluğunu Brezilya'nın kuzeydoğusundaki Natal kentinde, akrabalarının yanında geçirdi ve okumayı tek başına öğrendi. Resim, hukuk ve felsefe alanında öğrenim görmek istediye de vazgeçti. Natal'da iki yıl tıp eğitimi aldı. Çeşitli işlerde çalıştı. Boks antrenörlüğü, muz taşıyıcılığı, gece kulübünde garsonluk, ırgatlık, balıkçılık yaptı. Bir süre Kızılderililer arasında yaşadı. 1942'de yazdığı ilk romanı *Yaban Muzu*'yla eşine az rastlanır anlatıcılık yeteneğini ortaya koydu. Ardından *Şeker Portakalı*, *Güneşi Uyandırırım*, *Kayığım Rosinha*, *Kardeşim Rüzgâr Kardeşim Deniz*, *Delifişek*, *Çıplak Sokak* gibi romanlarıyla ünü Brezilya sınırlarını aştı. Bugün yapıtları birçok ülkede büyük ilgiyle okunan yazar, 24 Temmuz 1984'te São Paulo'da öldü.

İ N C İ K U T

Lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova Üniversitesi İspanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. İspanyol dili ve grameri üzerine sözlükler ve dilbilgisi kitapları yayımladı. 1990 yılından başlayarak Miguel Delibes, Gabriel García Márquez, Isabel Allende, Mario Vargas Llosa, José Mauro de Vasconcelos ve Jose Saramago gibi İspanyol, Portekizli ve Güney Amerikalı yazarların roman ve öykülerini Türkçeye kazandırdı.

————— *Birazcık sevecenlik
delikanlılık çağında onu
kurtarabilirdi.*

DELİFİŞEK (DOİDÂO) İÇİN DUYGUSAL BİR DEĞERLENDİRME

JOSÉ MAURO DE Vasconcelos, bir dizi kitap boyunca hep aynı kişinin yaşamını anlatıyor: *Zé... Zezé... Zéca... Gum...* Kahramanın adı değişse de kitapların hepsinde aynı kişiyi görüyor, *Şeker Portakalı*'nda onun çocukluktan başlayarak, *Güneşi Uyandırılım*'da delikanlılığını, *Delifişek*'te ilk gençlik yıllarını, daha sonra olgunluk çağını, gerileme dönemini ve yaşlılığını izliyoruz.

Böylece bu unutulmaz kişinin yaşamına girerek, onun kendi kişiliğini keşfetmesine, günlük yaşantısında başından geçen ufak tefek serüvenlere, kendi kendisiyle hesaplaşmasına ve kaderini aramasına tanık oluyoruz. Öte yandan, kahramanımızın kişiliğinde yazarın kendisinden pek çok şey var çünkü Zezé'nin yaşamını anlatan bu kitaplar yazarın özgeçmişinden pek çok şey almış.

Zeze de, onun yaratıcısı da yoksul ailelerden geli-

yorlar, her ikisinde de yerli kanı var; ikisi de ana babalarından alınıp yabancı bir ortamda ve sevgiden yoksun koşullarda yaşamak zorunda bırakılmışlar. Her ikisi de tıp fakültesinin ikinci sınıfından ayrılarak eğitimlerini yarım bırakmışlar ve içlerinde uzaklara gitme arzusu filizlenmiş.

José Mauro de Vasconcelos'un oradan oraya dolaşmakla geçen yaşamında, uzaklara yolculuklar, türlü uğraşlar ve olaylar, biraz da rasgele, birbirini izler ve "dövüş başına 100 *cruzeiro*"nun, zor bir yaşam açlık arasındaki sınırı çizdiği zamanlarda "tüysıklet antrenörlüğü" yaptığı o ilk işinden başlamak üzere yıllar geçip gider.

Vasconcelos, söyleşilerde sorulduğunda bu yaşam-öyküsünü kendisi de anlatırken, türlü işler yaptığı onca dolaşma sırasında, bir yazar için şart olan "hayatı bir çırak gibi öğrenme" dönemini yaşadığını söyler. Daha sonra, burslu olarak gittiği İspanya deneyimi gelir; "kendini akademik yaşama vermeye fazlasıyla gönülsüz ve Avrupa'yı dolaşmaya fazlasıyla hevesli" hissedenden Vasconcelos'un bu bursu, buna dayanacak gücü bulduğu o bir haftadan sonra uzatılmış olsa gerek. Daha sonra da Villas-Boas kardeşlerle birlikte yaşadığı o unutulmaz deneyim süresince Araguaia bölgesinin göbeğinde nehirleri dolaşarak çevrenin düşmanca koşullarını tanıması ve hep yerliler uğruna savaşım vermesi.

Ancak, yazarın oluşumu tamamlanırken, insan olarak kişiliği de "oluşmaktadır", çünkü Vasconcelos'ta bu ikisi birleşir ve yazar bireyden ayrılamaz. Bu da onun Graciliano Ramos ile José Lins do Rego'yu yeğlemesinin nedenini oluşturur.

Vasconcelos, yazı yazma yöntemini bize şöyle anlatır:

*Kitaplarımı birkaç gün içinde yazıverdiğim doğrudur. Ama buna karşılık fikirlerimi olgunlaştı-
rincaya kadar yıllarca üstünde düşünür taşınırım. Hep daktiloyla yazar, her bir bölümü hiç durmak-
sızın yazıp bitiririm; yazdıklarımı ancak bitirdiğim
zaman okurum. Gece gündüz, saat kaç olursa olsun
yazarım. Yazı yazarken sanki transa geçerim. An-
cak parmaklarım acımaya başladığı zaman bira-
kırım tuşlara vurmaya, o zaman anlarım ne kadar
çok çalıştığımı. Çalışmak mı dedim? Ne düşüncemi
ne de duygularımı iyi anlatabildim: Yazı yazmak,
öyküler anlatmak, yaşanmış olayları nakletmek,
tanıdığım çocukların anılarına dalmak benim için
çalışmak demek değildir. Kendi kendime verdiğim
bir armağandır bu.*

Delifişek, José Mauro de Vasconcelos'un delikanlı-
lık, ilkgençlik dönemini anlatıyor; bunu roman türün-
de anlatıyor olsa da, yaşamının Natal kentinde geçen
yıllarıyla ilgili bir itirafname olduğu anlaşılıyor bu ki-
tabın. Zé, Mauro'nun bu yapıt için duyduğu sevginin
nedenini buna mı bağlamak gerek bilemiyorum. Ki-
tabını İspanyolcaya çevirmem için bana yolladığı za-
man şöyle demişti: "Bütün kitaplarımın içinde bana en
yakın olanlardan biridir bu ve gönül rahatlığıyla itiraf
edeyim ki İspanyolca olarak basılmasını en çok istedi-
ğim de yine bu kitabımdır."

Kitabın, önemli olaylar içermeyen yalın anlatımı
içinde bütün ağırlık, psikolojik yönüne verilmiş. Yazar,

büyük bir ustalıkla ya da yarattığı kişilerin derinine inerek, karakterlerinin karmaşıklığı içinde onları yakından izliyor, onları –ve yazar kendisini, insan olarak– bütün çıplaklıklarıyla ve zaaflarıyla ortaya koyuyor; hayattaki başarılarını gösterip başarısızlıklarını kabulleniyor. Vasconcelos’un öteki kitaplarındaki gibi bunda da ana tema, sevecenlik arayışı ve insanoğlunun hayal kurma hakkından vazgeçmemek için yaptığı kaçamakların idealleştirilmesi. Bu kez, öteki kitaplarında kişilik verecek kadar önemsedığı doğaya, aynı derecede yer vermiyor. Ve kitaplarının hepsinde yaptığı gibi, insan olarak bütün öteki insanlarla dayanışma içinde olduğunu gösteriyor.

Romancı, yarattığı kişiliği ele alıp onun öyküsünü anlattığı zaman, okuyucusuyla arasında derin bir iletişim kuruluyor. Yazar burada *Şeker Portakalı*’ndaki şiirsel anlatımdan biraz uzaklaşıp daha gerçekçi; insanın hayat mücadelesinin katı gerçeğini daha özümsemiş bir yol çizse de yine okuyucusunun aklından çok, duygularına yöneliyor.

Ona göre, ruhsal bir davranışı ve ahlaki bir amacı ortaya koyan bir kitabın dokunulmazlığı vardır; her iki öge de var olduğu zaman, bütün geri kalanlar, bazen edebî bir bahaneyle yazılmış bir konu, bir öykü, bir olay olmaktan öteye gidemez. Vasconcelos’un öyküsünde de bu davranış ve bu amaç ortaya çıkar, bazen alaylı bir tümceyle, bazen bir sıfatın kırıcı sertliğiyle –ki bu, kimi zaman Tanrı’ya bir hakaret, kimi zaman da ona karşı açık bir başkaldırı olabilir– bazen de önemli bir paragraf boyunca süren ya da melankolik bir ayrıntıda kendini gösteren tanımlanamaz bir gülümsemeyle. Ama her defasında, kahramanlarını yaratıp yönlendirdiği

o sımsıcak insancılık belli eder kendini; toplumdaki huzursuzlukları, yapıtlarına belirli bir toplumsal eleştiri getirip başkalarını sömüren grupları yargılayacak biçimde gözlemler. Somut bir örnek vermek gerekirse “yerli sorunu” onu sürekli kaygılandıran konulardan biridir.

Ama bu demek değildir ki yazar, kendini yargıç yerine koyup bir yargıya varsın: O, gerçekçi bir konumdadır, bu yüzden de inandırıcıdır; insanı düşünmeye iter, toplumsal oyunun belirli uyumsuzluklarına dikkati çeker, heyecanlandırıcı bir tutkuya kapılmadan yerli haklarını savunur. İşte o zaman somut bir ahlaki amaca vararak eskiden anlamı olmayan ya da var oldukları halde değer verilmeyen şeyler için yeni bir duyarlılık ister. “Eski oyuna yeni kurallar”: ülkenin yerli halkının hakkını araması, herkese eşit hak.

Delifişek’teki doku, toplumsal değil ruhsaldır; burada söz konusu olan, bireyin hakkını araması, birinci ve en önemli hakkı olan özgürlüğünün tanınmasıdır. Sevme özgürlüğü, seçme özgürlüğü, kabul etmeme özgürlüğü, hayatını yaşama özgürlüğü, başkalarının istediği değil kendi istediği geleceği seçme özgürlüğü. Burada esas olan, amacını belirlemek ya da elde etmek için Vasconcelos’un okuyucu önünde uysal bir davranış içine girmemesidir; o sadece gerçeği ve çözüm yollarını ortaya koymaktadır. Kendine göre bir devrimcidir, çünkü düşünce biçimine, önyargılara ve ahlak kurallarına değişiklik getirmek ister. Devrimci olmanın iki yolu vardır; Vasconcelos gibi “barışçı” bir devrimci için tek yol, insanları sevmektir.

İşte *Delifişek*’te işlenen ana tema budur. Bunun insan-Vasconcelos’u en fazla kaygılandıran konu ol-

Zeze artık bir delikanlı. Yetişkinlerin dünyasından kaçıp hayal dünyasına sığınabilen, orada edindiği dostlarda hayatında aradığı sevgiyi ve şefkati bulabilen biri değil. Ancak küçüklüğündeki gibi duygusal ve asi. Bu yüzden de ilk aşk hikâyesi, ondan beklediğimiz kadar tutkulu ve fırtınalı.

Vasconcelos, Zeze'nin iç dünyasına bizi son kez davet ettiği **Delifişek**'te, onun yetişmesini takip eden bizlere gençliğe ve özgürlüğe dair aklımızdan çıkmayacak bir hayat dersi sunuyor. **Delifişek**'i okuduğunuzda, tekrar maceranın başına, **Şeker Portakalı**'na dönmek isteyeceksiniz.

